

vanja ako se to svida gospodinu kancelaru da dade dozvolu. Napisano u Parizu 12. kolovoza 1686. Potpisani *Bachot*.

Osim što priručnik ima format 8×15 cm i pogodan je za nošenje na kraju teksta postoji još 23 prazna lista što se smatra da je trebalo poslužiti korisniku za bilješke ili recepturu. Tako kod primjerka kojeg prezentiramo ovaj dodatak praznih stranica isписан je podacima o ljekovima, izgleda jednim te istim rukopisom, koji se međutim mijenjao tokom godina od urednog sitnog do nemirnog, šireg i većeg pisma.

Zanimljivo bi bilo analizirati porijeklo vlasništva, koja pretpostavka se je nama nametnula čisto slučajno. Naime, 1671. g. kao službenik tadašnje venecijanske administracije doselio je Pietro Bonicelli u Veli Lošinj na o. Lošinju inače rođen u Bergamu. Sin Gregorio i unuk Pietro bili su liječnici. Dapaće smatra se kako je ovaj posljednji bio kirurg¹ a čija je originalna diploma o završetku studija medicine u Padovi 1761. g. do danas sačuvana².

Kuća obitelji pok. D. Baričević koja je u posjedu priručnika, bila je vlasništvo Bonicelli-evih. O tome su sačuvani podaci, ali i na cisterni kuće vidi se oznaka »G. B. 1758« oznake vlasnika (Gašpar) brata liječnika Gregoria Bonicelli. Mi vjerujemo da je i priručnik kao i kuću moguće vezati uz liječničku obitelj Bonicelli.

Izvori i literatura

¹ Šustić, V., Pregled razvoja kirurške službe na otoku Lošinju, Medicina, 1965, 2, 104.
— ² U vlasništvu kap. Maria Martinolića, Mali Lošinj.

A MEDICAL (PHARMACEUTICAL) BOOK DATED 1702

Vladimir ŠUSTIĆ

THE AUTHOR GIVES A BRIEF RETROSPECTIVE RE-EXAMINATION OF A VERY interesting Hind medical (pharmaceutical) book dated 1702, which was dedicated to the »illustrious gentleman Gio. Batista Silvestrini.«

The introduction of this book was written by Bachot, »leader of the medical university in Paris and the King's physician«, and is dated 12th August 1686, in Paris.

Besides descriptions of various diseases, there are a large number of medical prescriptions and how to prepare many well-known medicines of that time »which were obtained by request of the gracious Lady Foquet«.

DEVET DECENIJA OD JEDNE ZANIMLJIVE NAREDBE

Miodrag RADOSAVLJEVIĆ
Dimitrije ĐULIĆ

BOLEST NE DOLAZI SAMA OD SEBE, ONA JE UGLAVNOM POSLEDICA siromaštva, ekonomskog i higijenskog zaostalosti. Srpski narod je umirao od raznih bolesti više nego drugi narodi. Posledica minulih ratova i velikih epidemija su već i inače iznemogli i bolesni narod uništavale, a nije bilo ni lekara ni neke organizovane pomoći. Zahvaljujući svojoj vitalnosti srpski narod nisu mogli da unište ni fizički ni telesni napori. Upornost da se iz ničeg stvari nešto, u doba kada su drugi narodi već imali organizovane bolnice sa lekarskim kadrom, daje sliku napredne želje ondašnjih vlasti Srbije da stvari organizovanu i »uređenu sanitetsku struku o čuvanju narodnog zdravlja«.

Jedan podatak najbolje ilustruje kakvo je stanje bilo u tadašnjoj Srbiji. »Mnoštvo naroda propalo je u ratu, nešto izginulo, nešto pomrlo, jedan deo stanovništva bio se iselio preko Save i Dunava, a mnogi su se još nalazili po zbegovima po planinama. Zemlju, koja i inače nije bila mnogo naseljena, niti je mogla mnogo prihoda davati, a pored toga i u ratu bila opustošena, trebalo je sada naseliti, te pojačati njenu privrednu i poresku snagu, a na pojačavanje populacije nije se moglo ni misliti, ako stanovništvo ne bi bila zajemčena bezbednost¹.«

U tom vremenu iscrpljenoj i ojačenoj Srbiji bio je neophodan podmladak, te je svako dete i svaki izlečeni, bila velika dobit za državu, pa je i ova naredba bila u tom smislu donesena. Od posebnog je interesa tekst, o broju lekara i babica na određen broj stanovnika.

Jedan od sačuvanih podataka o ustrojstvu sanitetske službe u Čupriji govori da je tadašnja vlast u Srbiji vodila stalnu brigu o narodnom zdravlju.

Pre tačno devedeset godina, uz Zakon o uređenju sanitetske struke i čuvanju zdravlja 1881. godine, u nizu ostalih mera na zaštitu narodnog zdravlja, doneta je i ova Naredba²:

Маркса К.Ф.Маркса
М. 24
Март 1881 г.
Киев

Cryptocauda hyperborea

Naeng spissum, stemmata 4-5 mm
lata et 4-7 cm longa. C. 1898 Horowitzi sp.
cognitum non C. 1898 notandum.

Saxicola et sylvestris sibi cognitum
concretae rufi, et rufi capite rufi pede
et cor rufum haec sp. non habet rufum caput
et. In cincta tenuissima et p. l. un. horaria
1898 spissum, capite rufi, et pede rufi
capite rufi, et pede rufi, et pede rufi
et capite rufi, et pede rufi, et pede rufi
et capite rufi, et pede rufi, et pede rufi

6. Que seña tu destino que te lleva a un
lugar distante, en la que no te conocen ni
te aman. Dile a tu Señor: «Dame lo que
quiero y no me de lo que no necesito».

Načelstvo čuprijsko
L N° 79
10 April 1881 g
Čuprija

Sudu opštine Čuprijske,

Usled predpisa g. Ministra Unutr. dela od 4 aprila t. g. SNo-1198, Načelstvo preporučuje tom sudu sledeće:

Zakonom od 30 Marta tek. g. o uređenju sanitetske struke i o čuvanju narodnog zdravlja, a naime članovima 14 i 15 tog zakona, određeno je:

a) Da svaka opština u Srbiji koja ima 10.000 duša svog opštinskog stanovništva, dužna je izdržavati Opštinskim prirezom po jednog opštinskog lekara. Na 20.000 duša mora opština držati tri, a na 30.000 duša pet opštinskih lekara.

20 tress og 20 chapter der reg. e yffersy omvind
der offter e ryldny magister aflese corrigere u
hod til høje der reg. da g. 0. e meste telescopie ofte
er i meste stedet færdig estenderede. Herunder er ife
estenderen der City g. etende samme offter viderhånd
et ife kontinuitet og g. et meste en godstid ofte er
reflexus refractionis diagramma adfugere. Hænget
efter en viderhånd viderhånd og g. etende over
meste spiegelne untfører, da det viderhånd at g. et.
en viderhånd viderhånd og g. etende viderhånd viderhånd
en ydelse viderhånd og g. etende viderhånd viderhånd
et en viderhånd viderhånd og g. etende viderhånd viderhånd
et en viderhånd viderhånd og g. etende viderhånd viderhånd

b) Da svaka Opština koja ima 5.000 duša stanovništva mora držati po jednu diplomiranu babicu. Veće Varoši i podeljene na kvartove, moraju imati na svaki kvart varoški po jednu takvu babicu, ili ako nisu podeljene na kvartove na svaki dalji 5.000 po jednu babicu.

Pošto se drugim odredbama istih članova pom. zakona, stavlja u dužnost g. Ministru Unutr. dela da svaku opštinu nabavi potreban broj pomenutih sanitetskih organa, i pošto zakon od 30 Marta ove god. o uređenju sanitetske struke i čuvanju narodnog zdravlja, stupa u život 1 Maja ove god. to da bi se njegove zakonske odredbe mogle blagovremeno izvršiti, načelstvo preporučuje tom Sudu da odmah saža broj stanovnika svoje opštine, pa da na osnovu te cifre prema gornjim zakonskim odredbama odrediti koliki broj opštinskih lekara i babica mora opštinskim prirezom izdržavati, zahtevajući da dotični opštini odbor odredi godišnju plaću i ostale uslove ugovora za svije lekare i babice, koje će podatke što skorije ovamo poslati, kako bi se blagovremeno uraditi ono što treba.

Načelnik Okruga
K. Popović

U citiranoj Naredbi naročito pada u oči nekoliko činjenica koje i sada sa današnjeg stanovništa ima neprevaziđen značaj, naročito kada je reč o broju stanovnika na jednog lekara. Ovo ima veći značaj i skreće našu pažnju kada je reč i o odnosu babica i broju stanovništva: 1 babica na 5 000 duša.

Naročito pada u oči tekst o nagradivanju lekara i sklapanju ugovora sa preciziranjem međusobnih obaveza.

Istini za volju i radi sagledavanja položaja zdravstvenih radnika u to doba, treba napomenuti da je okružno načelstvo uvek stajalo na strani lekara i u odbranu njihovih prava.

S druge strane i lekari su pored briga o narodnom zdravlju bili obavezni da redovno podnose izveštaj o radu na unapređenju zdravlja u nadležnom okrugu.

Literatura

¹Ovo stanje opisuje Friedrich Iosias Prinz von Sachsen-Koburg-Saalfeld, austrijski vojskovođa, koji je posle pobjede nad turcima i zauzeća Bukurešta 1789. god. postao feldmaršal, u svojoj knjizi »Meine Lebenserinnerungen«, 1790, 18. — ² Original se nalazi u svojini autora.

NEUNZIG JAHRE EINER INTERESSANTEN VERORDNUNG

Miodrag RADOŠA VLJEVIĆ
Dimitrije ĐUJIĆ

VOR GENAU NEUN JAHRZEHNTEN WURDE IN DER REIHE ANDERER Massnahmen zwecks Volkswohlfahrt im Rahmen des Gesetzes über die Sanität-diensteinrichtung und Volksgesundheitsfürsorge vom Mörz 1881 folgende Verordnung bekannt gemacht; wir führen nur die Tatsachen an, die auch vom heutigen Stand — punkt aus Bedeutung haben:

- a) Feste Verpflichtung einer jeden Gemeinde, dass sie im Verhältnis zu ihrer Einwohnerschaft eine bestimmte Anzahl von Ärzten bzw. Hebammen halten muss;
- b) Die Verpflichtung galt progressiv: Gemeinden mit 10 000 Einwohnern mussten einen Arzt beschäftigen, mit 2 000 schon drei, aber mit 3 000 Einwohnern sogar fünf Ärzte;
- c) Jede Gemeinde mit 5 000 Einwohnern musste eine Hebamme haben; in den Städten aber, die in Vierteln eingeteilt waren, gehörte eine Hebamme zu einem jeden Viertel;
- d) Es waren Verpflichtungen der Gemeinde und der Bürger auch ninsichtlich der Vertragsschließung mit Ärzten und Hebammen klar vorgesehen und festgestellt worden.

Gerade über das Nichteinhalten der Vertragsverpflichtungen bestehen einige interessante Dokumente über Gerichtsverfahren zwischen Ärzten bzw. Hebammen und den Gemeinden. Es muss aber hervorgehoben werden*, dass höhere Behörden — Kreisvorstehung und Ministerium — immer die Interesse der Sanitätsarbeiter verteidigte, dh. es wurde damit eigentlich der Sinn des Gesetzes geschützt.

PROBLEMI ZDRAVSTVENE KULTURE U ČASOPISU ACTA HISTORICA MEDICINAE PHARMACIAE VETERINAE U TOKU DECENIJE IZLAŽENJA*

Srebrica KNEŽEVIĆ

ZADOVOLJSTVO I PONOS I PORED NEOPHODNE MERE SAMOKRITIČNOSTI mora obuzeti sve one, koji su, pre više od sedamnaest godina¹ radili na osnivanju Jugoslovenskog društva za istoriju medicine, farmacije i veterinarstva² (koje je posle Druge redovne skupštine 1962. godine preraslo u Naučno društvo za istoriju zdravstvene kulture Jugoslavije, koji naziv društvo i danas nosi), i još tada pokrenuli ideju o izdavanju reprezentativnog časopisa, koji će izrazitom problematikom, stечи zavidnu reputaciju, kako u zemlji, tako i u inostranstvu.

Od entuzijasta koji su se interesovali za zdravstvene prilike u prošlosti, pretežno lekara, farmaceuta i veterinara, pored istaknutih arhivista, istoričara, etnologa i bibliotekara, koji su se okupili radi saradnje na zajedničkom polju, stvoreno je aktivno jezgro čije su delatnosti bile raznovrsne a rezultati u znatnom usponu. Analizom problematike koja je zahvaćena desetogodišnjim izlaženjem časopisa »Acta historica medicinae pharmaciae veterinae«, bez preterivanja konstatovaće svi oni koji su bliski časopisu, kao i oni kojima su Acta bliska, i koji vrlo dobro znaju šta im je i koliko časopis značio, da su upravo Acta najveća aktivnost Društva do koje je, s pravom, Društvu najviše i stalo.

Polazeći od materijalnih činjenica kao što su: desetogodišnji period, u kome je izdato 14 svezaka, broj od oko 220 članaka uz saradnju istog tolikog broja autora, na oko 2400 stranica, formata osmine veoma originalne ugledne opreme, sa rezimeima sadržaja na četiri strana jezika, ako izvršimo objektivnu analizu, uzimajući u obzir i povoljna i nepovoljna mišljenja o problemima tretiranim na njegovim stranicama, moramo priznati da je časopis obradio niz najznačajnijih pitanja zahvatajući ih veoma široko. Časopis je pokrenuo i oživeo pojedinačni rad koordinišući ih u zajednička nastojanja, koja su, s vremena na vreme, baveći se određenim temama, davala odgovore na postavljena pitanja (higijena stanovanja, istorijat naših lečilišta, doprinos Vojvodine, Istre, Bosne i Hercegovine zdravstvenoj kulturi, ili, kao što je to slučaj sa poslednjom sveskom³ u kojoj je obrađen doprinos jugoslovenskih naroda opštoj zdravstvenoj kulturi). Već u prvom broju izrikom se stavlja do znanja da se stampaju samo oni radovi, koji do tada nigde nisu objavljeni a da radovi treba

* Uz saglasnost pisca preštampano iz časopisa »Arhiv za istoriju zdravstvene kulture Srbije«, 1971, I, 1, 77-87.